

PROMICANJE KULTURNE BAŠTINE LOVRANŠTINE

(prikaz *Zbornika Lovranščine*, Katedra Čakavskoga sabora Lovran, Lovran, 2016.)

Četvrti *Zbornik Lovranščine* Katedre Čakavskoga sabora Lovran predstavljen je 22. travnja 2016. u lovranskoj Galeriji *Laurus*. Time se nastavila tradicija započeta 2010. godine, kad je *Zbornik* prvi put objavljen, a otada izlazi svake dvije godine. U četvrtome broju *Zbornika* objavljen je dio radova izložen na znanstvenome skupu *Od sagdana do blagdana: znanstveni skup o tradicijskoj baštini Lovranštine*, koji je održan 18. travnja 2015. u Lovranu, no svoje su mjesto pronašli i dosad neobjavljeni radovi te prikazi lokalnih udruga, znanstvenih skupova te publikacija. Valja napomenuti kako se najveći broj radova odnosi na etnografska istraživanja koja svjedoče o tome da interes za očuvanjem kulturne baštine toga kraja ne jenjava!

S radovima objavljenim u *Zborniku* upoznaje nas Cvjetana Miletić tekstem *Muzej od življenja*. Povezujući teme radova s lovranskim krajolikom i poviješću, autorica čitatelja vodi u šetnju *Zbornikom* ili, možda bolje, Lovranštinom, a čakavica kojom je rad pisan daje mu posebnu čar.

Glavni urednik Igor Eterović u uvodnoj se riječi ukratko dotaknuo sadržaja *Zbornika* te je zahvalio pokroviteljima i sponzorima, bez kojih tiskanoga izdanja *Zbornika Lovranščine* ne bi bilo.

Radove prvoga dijela *Zbornika*, onoga u kojem su objavljene rasprave i članci, predvodi pregledni članak Grge Frangeša *Od Vojaka do Mandrača: Antropogeografski pogled na Lovranštinu*. Autor članka pokušava, pozivajući se na koreografske podatke koji datiraju čak iz 18. stoljeća, rekonstruirati nekadašnje katastarske izmjere te rasvijetliti vezu između geografskih obilježja Lovranštine, tradicionalnih gospodarskih grana te životnih obrazaca žitelja toga kraja. Proučavajući reljefne osobitosti područja od Vojaka do Mandrača, zaključuje kako je riječ o vrlo složenom području kojem raspon nadmorske visine seže 200 – 1.400 m, što uvelike uvjetuje raznolikost gospodarskih grana i životnih navika ljudi. Uzgoj mediteranskih kultura u najnižem pojasu, poznati lovranski marun te uzgoj stoke i žitarica u srednjim pojasi, bukova šuma i klekovina bora u najvišim područjima te trgovina u samome gradu Lovranu – svaka je od tih kultura i zanata oslikala život Lovranštine, a njih ne bi bilo bez osebnog reljefa toga kraja.

Stručni članak Elene Rudan i Ane Montan *Prilog očuvanju i valorizaciji lovranskog guca u turističkoj ponudi Lovrana* govori o pomorskoj baštini Lovranštine te nužnosti njezina očuvanja. Kao jedan od elemenata očuvanja kulturne baštine autorice vide barke jer se u njima očitava specifičnost gradnje svakoga primorskog kraja naše zemlje. Jedan od tih plovećih čuvara baštine jest i guc, barka namijenjena ribolovu i prijevozu, a među njima izdvajaju lovranski guc, koji je, prema riječima autorica, križanac istarskoga guca i manje dalmatinske gajete. Nasreću, na očuvanju lovranskoga guca nedavno se počelo intenzivno raditi, a podrška je dolazila kako iz Lovrana tako i s ostatka hrvatske obale. U nadi da će očuvanje lovranskoga guca i dalje nailaziti na potporu, autorice navode materijalne i nematerijalne prednosti koje taj djelić naše pomorske baštine sa sobom nosi.

Robert Doričić te Ivana Eterović u izvornome znanstvenom članku *Teštamenti lovranskog notarijata – pogled u svakodnevicu Lovranštine druge polovice 18. stoljeća* čitatelju daju uvid u oporuke lovranskoga javnobilježničkog ureda 18. stoljeća. Prikupljene su podatke podijelili u nekoliko semantičkih polja (pokuštvo, oruđe i zanati, odjeća i obuća te nakit) i na temelju prikupljenih podataka pokušali su rekonstruirati svakodnevni život stanovnika Lovranštine u drugoj polovici 18. stoljeća. Vodeći se onime što u oporukama stoji, donose vrijedne podatke o gospodarskoj slici Lovranštine, materijalnome statusu aktera i običajima, a vrijednim bilježenjem čakavskih leksema u talijanskim oporukama te imena pravnih stranaka u njima daju poticaj budućim dijalektološkim, onomastičkim i povijesnojezičnim istraživanjima.

U izvornome znanstvenome članku *Stanovništvo zapadnoga dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću* Roberto Žigulić i Sanja Biloš Žigulić daju uvid u rodoslovlje obitelji zapadnoga dijela lovranske gradske jezgre 19. stoljeća te time nastavljaju svoje istraživanje, čije su rezultate objavili u prethodnim knjigama *Zbornika Lovranščine*. U oslikavanju života staroga Lovrana autori su se služili katastarskim mapama, a zbog brojnosti kućanstava lovranske gradske jezgre, u tome su se radu usmjerili na kućne brojeve 61 – 90. Autori prikazuju migracije u zapadni dio lovranske jezgre i izvan njege, a najavljuju i potpuniju sliku lovranskoga rodoslovlja, kao i istraživanje bogatih lovranskih obitelji.

O onome što se o Lovranu pisalo u slovenskim novinama u razdoblju 1880. – 1914. godine saznajemo iz preglednoga znanstvenog članka Barbare Riman *Lovran od 1880. do 1914. godine u starim slovenskim novinama: Edinost, Slovenec, Slovenski narod i Soča*. Proučavajući članke, autorica je slovenske tiskovine u kojima se spominje Lovran podijelila na pet skupina: na novinske tekstove o politici i političkim prilikama u Lovranu i okolici, na novinske tekstove o događajima u Lovranu i okolici, na novinske tekstove o crnoj kronici, na putopise i na oglase te je na temelju onoga što u njima piše uspjela stvoriti mozaik društvenih, gospodarskih i političkih priča, ali i onih, možda samo naizgled običnih, ljudskih.

Igor Eterović u svojem je izvornome znanstvenom članku *Prilog istraživanju toponimije Lovranščine: mikrotoponimija Lovranske Drage i Visočica* nastavio rad na toponimiji Lovranštine. Prikupljene toponime analizirao je na trima razinama: geografskoj, povijesnoj te jezičnoj. Podijelio ih je prema tome nalaze li se u Lovranskoj Dragi ili Visočicu te je odredio što toponimi označuju, gdje se nalaze, a gdje i čime je naziv toponima motiviran te dodatne podatke o toponimu. Vrijedan je doprinos ovoga rada i povezivanje današnjih toponima s onima koji su pronađeni u arhivskim dokumentima, a, vjerujemo, poticaj i budućim istraživanja toponimije Lovranštine.

Stručni članak Grge Frangeša i Branka Đurđevića *Konzervatorska studija naselja Lovranska Draga* govori o rezultatima konzervatorskoga istraživanja iz 2010. godine kojim se željelo dati smjernice za razvoj Lovranske Drage, no vodeći računa o očuvanju baštine. U radu autori iznose podatke o povijesnome razvoju naselja te strukturnim i krajobraznim odlikama navodeći najvažnije lokalitete Drage te arhitektonskim osobitostima i problemima, posebno se osvrćući na izgled kuća. Iako su društvene promjene u prošlosti dovele do zamiranja Lovranske Drage, autori smatraju kako je budućnost toga kraja svijetla ako se bude odgovorno upravljalo svime onime što Lovranska Draga nudi, a nudi doista mnogo.

Rezultate konzervatorsko-restauratorskih radova na zidnim slikama u crkvi sv. Jurja u Lovranu donosi stručni članak Kristine Krulić. U župnoj crkvi sv. Jurja sredinom 20. stoljeća otkrivene su kasnogotičke zidne slike za koje se vjeruje da datiraju iz druge polovice 15. stoljeća. Autorica u članku opisuje uzroke uništenja slika te detaljan plan čišćenja i rekonstrukcije. Rad je upotpunila fotografijama na kojima se dobro vidi koliki je rad iza konzervatorsko-restauratorske skupine stručnjaka, no smatra da proces obnove zidnih slika nije gotov te da na njemu treba ustrajati kako bi se očuvala baština, kako autorica ističe, jedinstvenoga primjera kasnogotičkoga zidnog slikarstva u Hrvatskoj.

Drugi dio *Zbornika* sadrži osvrte, prikaze i izvješća, a započinje radom Mirjane Margetić *Čuvari baštine – Udruga Ognjišće* u kojem autorica opisuje rad spomenute udruge koja se bavi prikupljanjem, očuvanjem i predstavljanjem etnografske baštine Lovranštine. Rezultati su desetogodišnjega rada Udruge *Etnozbirka u Lignju*, projekt *Revitalizacija kalaca u Tuliševici i Ivulićima* kojim se pokušavaju spasiti kalci, spremnici za vodu, lovranska *Marunada* te niz ostalih manifestacija kojima se pokušava očuvati nematerijalna baština Lovranštine.

Miljenko Ujčić autor je izvještaja *Otvoren Rodoslovni centar Kastavštine i Liburnije*. Riječ je o udruzi koja je osnovana 2016. godine u Matuljima, a inicijatorica osnivanja Centra bila je mr. sc. Marija Puharić Harašlić. Udruga želi otvoriti vrata korisnicima i ponuditi im rezultate rodoslovnih istraživanja koja ima pohranjena u svojoj bazi. U prostoru te udruge nalazi se izložbeni prostor podijeljen u nekoliko tematskih cjelina. Članovi Rodoslovnoga centra do sada su organizirali izložbu fotografija *Kako su živeli naši stari*, a namjeravaju i prikupiti te obraditi rodoslovne podatke Kastavštine

i Liburnije, organizirati kulturne manifestacije, izdavati razglednice te održavati edukativna predavanja i izložbe.

O dječjoj igraonici *Žejančiči* izvještava nas Cvjetana Miletić u radu *Žejančiči su postali brend Žejana*. Autorica nas vodi kroz kratku povijest Žejana te ističe kako su žitelji toga kraja oduvijek pokušali očuvati stare običaje, pa su bili aktivni u KUD-u *Danica*, Folklornome društvu *Žejanski zvončari*, a 2010. godine osnovana je i Udruga *Žejane*. Članovi su te udruge zajedno s Udrugom *Tragovi* i *Spod Učke* organizirali projekt *Očuvej vlaška ši žejanska limba/Očuvanje vlašskog i žejanskog jezika*. Od 2013. godine radi dječja igraonica *Žejančiči* u kojoj djeca i mladi pokušavaju naučiti žejanski jezik preko raznih igara, pjesama i plesa.

Ivana Eterović prikazala je *Čakavsku početnicu i čitanku* Dragice Stanić. Riječ je o udžbeniku za učenje kastavske čakavštine, jedinstvenom projektu koji je osmislila učiteljica razredne nastave u Osnovnoj školi *Milan Brozović* Dragica Stanić. Recenzenti su naglasili kako je ta čitanka metodički izvrsno oblikovana. Kroz svijet priča, pjesama, drama, zagonetki, brojalica i izreka autorica upoznaje najmlađe s kastavskom čakavicom, a kako bi učenje bilo što jednostavnije, udžbenik je upotpunila rječnikom sa standardnojezičnim istovrijednicama.

Robert Doričić prikazao je knjigu Gordane Milaković *Istra/Istria Memento: izbor iz fundusa Zbirke starih razglednica*. Riječ je o djelu kustosice Pomorskoga i povijesnoga muzeja Istre kojim je predstavljen dio fundusa Zbirke starih razglednica, a najveći broj razglednica datira s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Zbirka čuva neke od posebnosti, kao što je dopisnica iz 1869. godine te minijature i divovske razglednice.

Cvjetana Miletić autorica je prikaza knjige *Lipa pamti: 30. travnja 1944*. Ivana Kovačića, Vinka Šepića Čiškina i Danice Maljavac. Pišući čakavskim narječjem, dala je topao i rodoljuban prikaz te knjige podijeljene u tri dijela. Kronološki je prikazana povijest Lipe 1918. – 1945. godine, a popraćena je i fotografijama sela i stanovnika. Autorica zaključuje riječima koje najbolje opisuju Lipu danas – ona pamti, ali ona i živeje!

Opis otoka Cresa i njegovih stanovnika Andrije Linardića prikazao je Robert Doričić. Riječ je o djelu koje prikazuje geografske značajke Cresa, zatim njegove stanovnike, no vrijedno je i zbog etnografskih te gospodarskih podataka koji svjedoče o životu na otoku. Istovremeno, to je i intimna ispovijest obitelji Linardić koja pokušava uspjeti u poduzetničkom svijetu unatoč političkim neprilikama.

Igor Eterović u radu *Nova perla u niski monografskih obrada istarske povijesti* prikazuje knjigu *Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji* Slavena Bertoše. Riječ je o monografiji u kojoj autor prikazuje feudalni život obitelji Loredan, a vrijedan je izvor toponima i antroponima, crkvenih običaja te pravnih dokumenata nekadašnjega Barbansko-raklanskog feuda koji upotpunjuje djeliće istarske povijesti.

Dora Smolčić Jurdana prikazala je dvojezičnu monografiju *Retrospektiva turizma Istre* koja je rezultat projekta HISTUR: *Turizem kod skupna (kulturna) dediščina obalnega*

dela Istrskega polotoka. U knjizi su okupljeni radovi hrvatskih i slovenskih stručnjaka koji su dali svoje viđenje turizma nekad i danas.

Cvjetana Miletić, ponovno pišući na čakavskome narječju, prikazala je i knjigu Luke Skorica *Dih i mrvice*. Riječ je o zbirci poezije pisanoj na opatijskoj čakavici, a podijeljena je na pet cjelina. Posebno je zanimljiva autorova haiku poezija koju autor također piše čakavskim narječjem, a glavni mu je motiv Opatija.

U *Zborniku* su prikazana i dva skupa. Mateja Fumić prikazala je znanstveni skup *Viktor Car Emin 1870.-1963.*, koji je održan u Mošćeničkoj Dragi 23. listopada 2015. Izlagači su predstavili svoje radove s temama o životu Viktora Cara Emina. Osvrćući se na različite aspekte Careva života te njegov svestran rad, autori su pomogli u osvjetljavanju crtica iz njegova života potvrđujući kako je bio vrlo svestrana ličnost koja je, nažalost, izvan granica Liburnije ponekad nepravedno zanemarena.

Ana Montan prikazala je znanstveni skup *Mune Maksu Pelozu*, koji je održan u Velim Munama 24. listopada 2015. Riječ je o vrijednim izlaganjima koja su obogatila dosadašnja istraživanja o Maksu Pelozu i području Župe Mune. Na skupu je prikazana i izložba *Braća svećenici Makso i Marijan Pelozu u župi Mošćenice*. Vrlo širok raspon tema potvrdio je kako područje Muna i Žejana nudi poticaj istraživačima različitih struka, a tri studentska izlaganja dobar su znak da zanimanje za taj kraj ne jenjava.

Pred sam kraj *Zbornika* nalazi se *In memoriam Dušanu Peršiću*, glavnome inicijatoru osnivanja Katedre Čakavskoga sabora Lovran, koji potpisuje Amir Muzur. Nije samo floskula kad kažemo da su oni kojih više nema svugdje oko nas. Oni nisu fizički s nama, ali tu su naše uspomene na njih, njihova djela i njihov utjecaj na nas. Upravo se zbog čuvanja uspomene na osnivača Katedre Uredništvo *Zbornika* u svojem pozdravu s Dušanom Peršićem, dr. med., obvezalo nastaviti s radom koji je on započeo.

Zbornik zaključuje Igor Eterović *Izvoješćem o radu Katedre Čakavskoga sabora Lovran u razdoblju 2014. – 2016. godine*. Prema onome što iz *Izvoješća* možemo vidjeti, Katedra kontinuirano radi na promicanju kulturnih vrednota Lovranštine, a velik broj izlaganja, radova, gostovanja u medijima, nakraju i tiskanje ovoga *Zbornika*, dokazuju da članovi Katedre neumorno rade te da zaista nastoje očuvati ono što je Dušan Peršić započeo.

Mateja Fumić